

Нестерчук Катерина, студентка аспірантури
Косович Ольга, д-р філол. н., проф.
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка

ДИСФЕМІЗМИ В АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВИХ МЕДІАНАРАТИВАХ: ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ «ЧУЖОГО»

Сучасний військовий медіадискурс є засобом інформування про збройні конфлікти і важливим інструментом формування суспільної думки, колективної пам'яті та ідеології. Особливого значення в умовах війни набуває мовне конструювання опозиції «свій-чужий», у межах якої відбувається формування образу ворога через систему емоційно й оцінно маркованих одиниць. Одним із найпродуктивніших механізмів такої вербалізації є дисфемізація, що передбачає використання мовних конструкцій із негативною і зневажливою семантикою «для створення негативного емоційного фону в суспільстві стосовно ворога» [1, с. 14].

Проблема евфемізації та дисфемізації у військовому та політичному медіадискурсі привертає значну увагу як українських, так і зарубіжних науковців. Теоретичні засади вивчення евфемізмів і дисфемізмів студіювали українські лінгвісти А. Загнітко, А. Сорочан, Р. Вишнівський, Ю. Макеєвець, Ю. Полтавець, О. Похилюк, які досліджували семантичні, стилістичні та прагматичні особливості цих мовних явищ [1]. Прагматичний аспект функціонування англійських евфемізмів і дисфемізмів у політичному медіадискурсі висвітлено у праці Ю. Яворської, де акцентовано увагу на їхній ролі як інструментів маскування, дискредитації та маніпулятивного впливу на масову аудиторію [3]. Зарубіжні науковці У. Аллан, К. Беррідж, Т. ван Дейк, М. Олімат та інші досліджували функціонування евфемізмів і дисфемізмів у політичному та медійному дискурсі, акцентуючи увагу на їхній прагматичній та ідеологічній функціях. Зокрема, Т. ван Дейк пов'язує використання таких мовних одиниць із опозицією «us-them», у межах якої формуються образи «свого» і «чужого» [5]. Згідно з дослідженнями, образ ворога може конструюватися не лише через прямі інвективи чи образливу лексику, а й через приховані моделі мовної поляризації, метафоризацію, зооморфізацію, стереотипізацію та дегуманізацію [1; 3; 5].

Таким чином, підвищений інтерес учених до медійного дискурсу про війну та учасників збройного конфлікту, а також до засобів вербалізації образу «чужого»/ворожого зумовлює актуальність досліджуваної теми.

Аналіз англomовних військових медіанаративів дає підстави стверджувати, що дисфемізми є одним із ключових механізмів негативної оцінної репрезентації саме ворога, оскільки «чуже» або вороже традиційно екстраполюється на щось небезпечне, дегуманізоване, неприйнятне. Погоджуємось із думкою, що дисфемізація «загострює негативну реакцію в реципієнта, цілеспрямовано акцентує, виділяє й підкреслює негативні характеристики чи якості, найчастіше виконує функцію оцінювання, приниження та дискримінації зображуваного явища або суб'єкта» [2, с. 74].

Зазначений спосіб вербалізації простежуємо, до прикладу, в англomовному репортажі про повномасштабне вторгнення Росії в Україну “Bakhmut: Russian casualties mount but tactics evolve” (BBC, 16 March 2023), де дисфемізація реалізується як через

пряму номінацію противника, так і через метафоричні та гіперболізовані конструкції, що підсилюють ефект дегуманізації «чужого». Одним із базових засобів вербалізації образу ворога є пряма номінація “*the enemy*”, яка, будучи позбавленою конкретизації, створює узагальнений, безособовий образ противника: “*Troops say Russian casualties far outweigh theirs, but **the enemy** is deploying new techniques to try to seize the city and surrounding countryside [4]*” (За словами бійців, втрати росіян значно перевищують українські, однак **ворог** застосовує нові тактики, намагаючись захопити місто та навколишню місцевість).

Вербалізацію образу «чужого» за допомогою дисфемізмів також вбачаємо у зооморфно-агресивній метафоризації дій противника: “*The men have spent months facing both regular Russian army forces, and **prisoners** recruited by the Wagner private military group **who have swarmed** their trenches in droves*” [4] (Військові місяцями протистоять як регулярним російським військам, так і завербованим приватною військовою групою «Вагнер» **ув’язненим, які хвилями иштурмують їхні окопи**). Використання дієслова “*swarmed*” (букв. «навалилися рійно») та виразу “*in droves*” (букв. «масово») актуалізує образ неконтрольованого масового нападу, що позбавляє противника індивідуальності та перетворює його на стихійну загрозову силу, подібну до рою або стада. Така репрезентація є типовим механізмом дегуманізації у військовому дискурсі.

Серед інших дисфемізмів на позначення образу ворога покажемо, на нашу думку, є такий приклад: “*They send out a group – five **morons** taken from prison [4]*” (Вони посилають групу – п’ятьох **ідиотів, взятих із в’язниці**). Лексема “*morons*” у цьому прикладі функціонує як відверта інвектива, редукуючи образ противника до рівня інтелектуально й морально знецінених осіб. У поєднанні з маркером кримінального статусу “*taken from prison*” формується образ «чужого» як соціально девіантного та небезпечного суб’єкта, що підсилює його негативну оцінку.

Отже, дисфемізми в англомовних військових медіанаративах є важливим засобом вербалізації образу «чужого» та одним із ключових механізмів реалізації опозиції «свій-чужий». Вони виконують експресивну, прагматичну та ідеологічну функції, сприяючи формуванню негативно маркованого образу ворога через стратегії дегуманізації, метафоризації та інвективної номінації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кирилюк О., Салтан В. Евфемізація та дисфемізація в дискурсі російсько-української війни. *Збірник тез III Міжнародної науковопрактичної конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст»*. Кропивницький, 2024. С.13-17. URL: https://cusu.edu.ua/images/filology/conf/Zbirnik_Slovo2024.pdf
2. Луценко О., П’ятецька О., Овсейчик С. Мовні засоби інформаційно-психологічного впливу сучасної гібридної війни. *Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. № 2(38). Київ, 2025. С. 71-77. URL: <https://philology-journal.com/index.php/journal/article/view/355/270>
3. Яворська Ю. Прагматичні аспекти англійських евфемізмів та дисфемізмів політичного дискурсу соціальних медіа. *Молодий вчений*. № 4.1 (104.1). Вінниця, 2022. С. 76-79. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4319/4245>
4. Bakhmut : Russian casualties mount but tactics evolve. *BBC News*. 16 March 2023. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-64955537>
5. Kafi L. N., Degaf A. Euphemism and dysphemism strategies in Donald Trump’s speech at SOTU 2020. *International Journal of Humanity Studies (IJHS)*. Vol. 4, No. 2. Yogyakarta, 2021. P. 194-207. URL: <http://e-journal.usd.ac.id/index.php/IJHS/article/view/3205>